

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De singulari eiusdem authoris artificio, in laude putet. Capvt XXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

per partes aliquis illustrare possit. Gratiam vero, per omnia more Iridis, diffusam, quæq; vibem instar Lyrae, tum sibi, tum externis ornamentis consonam reddit: & perpetuum instar æris Homericæ ad caelum usque pertingentem splendorem, quisnam verbis consequi possit? Non ita, nec Meles præclaros habet liberos, nec eloquentia quisquam valet. Quinimò sola inter omnes vrbes spectatorem, non auditorem postulat: nec tam spectatorem, quam conuictorem perpetuum, si quis ipsam probe perspicere velit, laudumque mercedem indidem reportare.

De singulari eiusdem authoris artificio, in laude putei.

CAPVT XXV.

Pueri laudationis artificio.

Claudam riuos ad puteum: Qui elegantem sophistæ artem contemplari voluerit, legat, quæ scriptæ sūt ἐν τῷ φρέατι Ἀσκληπιοῦ. Inueniet profecto disertum hominem, nihil eorum omisisse, quæ ad putei commendationem facere possunt. incipit.

Τὸ δ' ἀνέπεις τὸ φρέατ' ἱερὸν, & cætera.

Primum, Exordium est per addubitationem, ex abrupto: quasi nesciat, quid de puteo Aesculapij sit dicturus, unde orationem auspiciari debeat. Tum illud elegans est, quod subiungit facilius esse eiusdem putei aqua pellucida sitis ardorem restringere, quam laudes aquæ prædicare. Pressisse videtur in eo, sicut solet Demosthenis vestigia, qui in ἵπταφίῳ dixit mortuos flere, cuius in promptu esse, aut laudare difficile. Illustrat deinde orationem præclara, & ex amantibus ducta similitudine, qui delicias suas præsentibus indicare possunt: absentes pro desiderio commendare non possunt. Sic apud Maximum Tyrium Dei amaro ἀδενεὶ πρὸς τὴν τῷ πατρὸς, & Δημῶντος θεῶν, & silentio potius laudat, quam oratione.

Secundum caput est, Principium laudationis à situ, seu loco, in quo commendatur salubritas, puritas, pulchritudo, celebritas, sanctitas, propter templi scilicet religionem.

Tertium, Comparationem locum magis ornatur, & commendat. Ipsi enim Epidauri Aesculapij natalibus illustrato anæponit, quod

Aesculapius Epidaurum istius sedis amoenitate illectus videatur reliquisse.

Quartum, Laus aquæ ab origine, quod fluat à platano, vel quod sanctius est ab ipsis templis fundamentis.

Quintum, Proprijs notis aquam commendat, septem autem illæ sunt tenuitas, leuitas, lenitas, dulcedo, habilitas ad potum, perennitas, & incorrupta quædam sinceritas. Leuitatem eius ex eo probat, quod non ut Peneus fluuius patitur sibi Titaresium superfundit, sed omnibus innater, in profundum, non secus, ac ficulneum lignum solet demeris. Huius naturæ est amnis Silius, qui nihil sibi innatate patitur, ut author est Strabo lib. 15. ἐν τῷ φρέατι Σιλίαν ποταμὸν εἶναι ἐν ᾧ μὴ δὲν ἐπιπλεῖ.

Sextum, Aquam Aesculapij, cum ipsius Stygis riuo audeat comparare, cuius vis ineluctabilis esse perhibetur, nam omnia metalla, & lapides perforat, præter pocula ex cornu Afini Scythici confecta, quorum materiam miratus Alexander Delphos misit, & Apollini consecrauit, ut habet Aelian. de animal. lib. 10. Itaque cum in domitum videatur hic liquor tantis viribus efferuescens, non quidem robore parem hanc aquam facit: sed apposita eius nectarea suauitate, stygeni eleuat.

Septimum, Laus ab aquarum copia, quam per dolij antapodofin illustrat. Rationem autem eius copię affert, quod Aesculapij sit, veluti admittitur, cuius cum semper profusa sit benignitas, puteum talem illi esse oportet, qui nusquam interistente aquarum vbertate mortales potet, & exhilaret. Sic Vulcani instrumenta ad Domini nutum præsto sunt apud Homerum, suo pte motu (tantum est obsequij studium) procurrentia.

Octauum, Delabitur ad vsum, celebritatem, & varias huius aquæ utilitates: quod non tantum potui, lotionibus, templi lustrationibus, amoenissimo præterea voluptatis spectaculo, sed ipsis curationibus deseruiat. Quod autem hic affert de aquarum medicinis, Plinius excipitur l. 31. c. 2. sed & Tullius Laureas celebravit carmine fontem Ciceronis, cuius aqua fuit oculis saluberrima.

Ut quoniam totum legitur sine fine per orationem.

Sint plures oculis, quæ medeantur aqua.

Poterat & Dæmon ad falli numinis venerationem fovendam, in hoc Aesculapij fonte ali-

aliquid ex sua arte, & consuetis fraudibus moliri.

Clitor flumina pisces
vocalis fa-
cis.

Nonum, Vocem quoque ex hac Aesculapij aqua mutis redditam significat, sic Clitor fluvius pisces suos vocales facit, ut habet Mnaseas Patrensis in Periplo. sic Hippocrene Poetas afflat, unde & λαλον ὕδωρ appellatur à Nōno, & ἰατρικὸν ὕδωρ ab Antipatro antholog. l. 2. si penes fabulas sit fides.

Decimum à comparatione vini, & nectaris; tum celebrium fluviorum hanc aquam exornat. Numerantur autem imprimis aqua Delia Apollini sacra, & Cnidus, qui à Curtio non spatium aquarum, sed liquore fertur memorabilis, tum Eurymedon Pamphiliæ, & Choaspis Aticæ fluvius, è quo solo Persicos Reges bibere author est Solinus: Tum Peneus, qui per amœnissima Tempe nemorosa conuale defluit, & fons Abyssus, quem à profunditate nomen habuisse constat, Hesych. Ἀβυσσὸς ὄρεα ἀπειρὰ ἐστὶ τῶν ἀργυρῶν λίμνην οὕτω καλεσμένην.

Aristides.

Ex vers. G.
Canceri.

Quid autem de sacro puteo dicemus, an orationis facultatem incusabimus, quæ nequeat ad omnia pertingere, nec semper naturam rerum abundè valeat explicare? Pulchritudinem certè, ac voluptatem eius, nulla declarabit oratio, verum facilitatem ex hac aqua bibimus, eamque iucundè aspiciamus, atque in ea lauamus, quam de ipsa quicquam dicimus. Vt autem ij, qui pulchras amant mulieres, formæ præstantia capti, quales quidem ament sciunt, veruntamen, si quis eos interroget, nihil de absentibus possent dicere, præsentibus autem ostenderent. Ita, & puteum hunc amamus quidem, quamplurimi, aut potius omnes ferè: qualis autem sit, dicere non possumus; verum si quis eo nos interroget, hunc ad ipsum deducemus, atque ei ostendemus. Illi verò, nec hoc sufficeret, donec eo gustato, lorum Homericam videretur degustasse, quippe, qui manere vellet, ægreque ab eo discederet.

Idem Ho-
merica.

Nec tamen decet nos more siccitum, quod aiunt, tacite bibere, quin etiam verbis exornemus. Ac tum servatorem Deum, cuius, & hoc opus est, salutemus, tum nymphas eius incolas, quæ nobis usum gratiæ diuinæ concedunt, & subministrant. Quod igitur erit principium: an quemadmodum, cum ex eo bibimus, admoto labris poculo non cessamus, sed

infundimus subito, sic oratio quoque nostra sit itò dicet omnia! Illud igitur nobis sit, quasi libris admotum, quod in pulcherrimo sit totius orbis loco. Quem enim ex omnibus Deus, ut saluberrimum, & purissimum elegit locum, hunc beneficijs suis illustrissimū reddidit, is utique omnium est per orbem totum pulcherrimus. Quamquam etenim, quibus in singulis locis nati sunt initio Dei, etiam hæc in honore sunt, ob hoc ipsum habenda, quod Deos acceperint: Illud tamen longè maius est, quod ipsa ab usque Epidaurò huc profectus Deus, maxime amavit hunc locum, atque ostendit, eum se, cum delectum, tum cæteris prælatum deinceps incolere. Cui autem loco Deus, ac Deorum quidem benignissimus censuit immorandum, eum nos, qui quidem serui eius sumus, aliò, quam optimi, nomine dignabimur? Itaque in pulcherrimo orbis loco est puteus. Præterea ipsius templi locus is, qui sub dino peruius est, optimo loco iacet. Medius enim puteus in medio constitutus est. Aqua verò vel à platano fluit, quandoquidem, & hæc instar notæ cuiusdam est agnata, vel si maus, quod quidem pulchrius est, & sanctius ab ipsis, quibus insitit templum, fundamentis.

Quo fit, ut omnes hoc opinentur, atque credant, è salubri, ac salutari loco aquam profluere, quippe quæ à templo, & servatoris pedibus proficiscatur. Nec enim posset ex salubriori loco profluere. Et in tali quidem loco sita, & à talibus oriunda, merito dicitur optima.

Ac primum quidem tenuissima est, ad æ-
ris naturam proximè accedens, deinde, quod
hinc sequitur, lenissima simul, & mitissima,
tum dulcissima, & maxime potabilis, ac per-
ennis, ad cuius potationem vinum non desit-
deres.

Aqua com-
mandatio.

Et Homerus quidem Titaresium Peneo dixit superfundi, quemadmodum aquæ homo præ lenitate innatat. At verum hæc aqua meo iudicio, siquidem alia infundatur, sursum exiit, illa tanquam phallo quodam in profundum delabente, nisi potius etiam infusam aquam videatur lenitate sua, in altum esse sublatura: quæ quidem non arrogatè à nobis dici, indicant pondera. Quid autem dixerit stygis riuus, si oppositus propendat? hæc autem fluxio, nec à styge oritur, nec aliud quicquam horrendum habet, sed vel sanitatis, vel nectaris, vel similis alicuius rei iure riuus dici poterit.

ſet. Cui illud eſt etiam teſtimonio, quod hæc aqua temporis vitium non patitur, vti quæcumque eſt hauſta, eodem modo, atque ea, quæ in puteo relinquitur, incorrupta manet, & ſincera.

Iam verò abundantia putei tanta eſt, quanta nullius, vti ita dicam, alterius, ac robustos quidem eos, qui hauriunt, & cautos oportet eſſe, ne inuadantur.

Solus igitur ex omnibus puteis, quicumque exhauriuntur, æqualem perpetuo copiam præbet, peruſo doſto ex contraria parte reſpondens. Vt enim illud nunquam impletur iſta, hic ſemper ad labrum uſque plenus eſt.

Cum enim humaniſſimi Dei miniſter ſit, & adiutor, ad miniſterium promptiſſimus, ac ſemper plenus conſpicitur. Et ſicut ille nunquam ab hominibus ſeruandis ceſſat, ſic domini hinc inuitans, indigorum uſui nunquam non ſuppeditat cum ſit, quaſi alumnus quidam, donum uel AEſculapij, quemadmodum Vulcani inſtrumenta ſinxit Homerus, ad eius voluntatem moueri. Et quoniam huc uſque dicendo perueni, quænam eſt inter homines aquæ, quæ cum hac in uſu comparari poſſit? nec enim potus modo, ſed idem etiam lauerum eſt iucundiſſimum, ac tutiſſimum: nec pro anni tempore mutatur, quin, & æſtate ſigidiffima ſit, & hyeme clementiſſima, præſentis ubique temporis moleſtias mitigans, qualem quidem decet fontem ſacrum AEſculapij exiſtere. Ac pulchra quidem iſta ſunt, & iucunda, ſiue qui ijs utatur ipſe, ſiue alios videat partim æſtate circum puteum, deinceps, ut examen apum, vel muſcas circum lac, circumſittere, & à matutino uſque tempore vaporem inſtar potus alicuius ſitim reprimentis præoccupare? Partim cum glacie concreta manus lauerint, calidiores, ac iucundiores fieri: uerum ſunt & alia, in quibus hoc puteo Deus tanquam operis ſocio uiritur, multiſque ſæpe ad ea, quæ uolebant à Deo impetranda, puteus hic uſui fuit.

Nec ſecus atque medicorum, & præſtigiatorum ſerui ad miniſteria ſunt exercitati, & adiumento ſuo ſpectatores, atque ægrotos ſtupefaciunt.

Ita magni operum mirabilium artiſcis, &

ad hominum ſalutem omnia referentis hoc eſt inuentum, hæc poſſeſſio. Itaque in omnibus cum iuuat operibus, & apud multos pharmaci locum obrinet. Multi enim cum ex hoc puteo lauiffent, uſum recuperarunt: multi ex aqua cum bibiffent, peſtoris ſanitatem, & anhelitum laborantem receperunt. Multorum etiam pedes, aliaue membra ſunt correſta.

Quid, quod ex mutuo quidam eloquens olim factus eſt, quemadmodum, qui de ſacris biberunt fontibus, uaticinari ſolent. Nec deſunt, quibus quod aquam duntaxat hauferat, ſaluti fuit. Quinimo cum ægrotis adeo ſalutaris eſt, tum ſanis etiam cuiuſuis alterius aquæ uſum præbet inſignem.

Qui enim hanc guſtauerint, ijs alia iam aqua quæuis ſordet, ut ſi quis poſt uinum fragrans uappam bibat. Sola porò hæc aqua, tã ægrotis eadem, quam ualentibus æque eſt iucundiſſima, & uſiſſima, ut nec uel lac cum ea cõparare, uel uinum deſiderare poſſint: quandoquidem eſt inſtar nectaris eius, quod Pindarus perenne, portabile, ac diuina quadam miſtura temperatum cecinit.

Quocirca ſi duo proponantur uobis pocula, alterum hæc aqua, alterum alia ſimul, & uino præſtantiffimo plenum: utrum eſſetis ſumpturi, dubitare poſſetis. Præterea reliquæ aquæ ſacræ, qualis eſt Delia, aliaque ſimiles, paucorum uſibus parent. hæc per uentium ſalutem, non quod eam nemo contingat, ſacra redditur: eademque, & luſtrationibus tepli ſufficit, & hominibus ad portionem, ac lauacrum, & ſpectantium delectationem.

Ego certè, nec Cnidium, nec Eurymedon. Chon/tem, nec unde Rex bibeat, Choaſpim, nec e-fluuium ex um, cui pulcherrimas ad utramque ripam co-quo bibit ronas emiſit terra, Peneum, neque Abyſſum, Rex Perſæ, neque aliam aquam ullam, cum hac uindicque rum, ſacra uel im comparare, ſed tantum eam inter Abyſſum ſc aquas excellere, quantum Præſes ipſius Deus Dijs præſtat reliquis dixerim.

Hoc reſtat adijcere, piè nos facturos, ſi ſic ſentiamus, quandoquidem primus de ipla Deus hanc, ut aiunt, ſententiam tulit.

Finis libri decimi.

Vulcani in-
ſtrumenta
ſpontè mo-
ueri.

Aque uir-
tutes
Fontium
commen-
tatio.